

М. В. БІЛОКОНЬ

КОНЦЕПЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПОСТ-ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Розглянуто процес формування пост-глобалізаційного суспільства і процеси взаємної інтеграції соціально-політичних систем.

Ключові слова: цивілізація, глобалізація, інтеграція.

The article is devoted to the process of formation a post-globalized society and the processes of mutual integration of social and political systems.

Key words: a civilization, a globalization, an integration.

Сучасний світ перебуває у стані поступової взаємної інтеграції різних соціально-політичних систем. Процес глобалізації, що поступово стає аксіоматичним фактором сучасного цивілізаційного розвитку, зближує сфери соціальних, економічних і політичних інтересів громадян, котрі живуть у різних соціально-політичних системах. Таким чином інтеграційні процеси, природно, ведуть до формування певної глобалізованої соціально-політичної надсистеми.

У цьому контексті виділення та осмислення узагальнених аспектів, що можуть охарактеризувати пост-глобалізаційну цивілізацію, набуває найбільшої актуальності та потенційно може сприяти виробленню більш ефективної державної політики щодо зовнішніх та внутрішніх перетворень в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що теоретичному розгляду та аналізу розвитку сучасної цивілізації в контексті глобалізаційних процесів присвячено роботи багатьох відомих дослідників, зокрема Б. Бжезинського, С. Хантінгтона, Ю. Куца, О. Крюкова, В. Маргиненка, В. Нікітіна, О. Радченка та ін.

Однак узагальнення та адаптація світових надбань соціально-політологічної теорії ще недостатньо представлені в українській науці державного управління, зокрема слід виділити невирішені раніше питання аналізу глобалізаційних процесів та процеси взаємної інтеграції в історичній світовій ретроспективі під впливом науково-технічного та етико-культурного розвитку соціально-політичних систем. Це обумовлює постановку мети даної статті та розв'язання завдання розгляду формування пост-глобалізаційної цивілізації в контексті пост-індустріального суспільства.

Ще в 1767 р. шотландський філософ Адам Фергюсон у своїй роботі “Нарис історії громадянського суспільства” написав: “Шлях від дитинства до зрілості минає не тільки кожен окремий індивід, а й сам рід людський, рухомий від дикості до цивілізації” [2].

Цивілізація – самостійне цілісне соціально-історичне утворення, локалізоване в часі та просторі, найвища культурна спільність людей і найширший рівень культурної ідентифікації, крім того, те що відрізняє людину від інших біологічних видів. Це синонім культури, сукупність духовних і матеріальних досягнень суспільства [1, с. 753].

Сучасний світ можна охарактеризувати процесом поступового злиття соціально-політичних утворень, що створює нову, хоч і диференційну, соціокультурну економіко-правову систему. Таку систему можна назвати сучасною світовою інтеграційною цивілізацією.

Звичайно, світові інтеграційні процеси відбуваються в контексті соціально-культурного, політичного та економічного взаємопроникнення сфер інтересів та аспектів існування і розвитку задіяних у такі процеси країн. Створення наддержавних органів логічно продовжує шлях взаємної інтеграції різних світових утворень та формалізує міждержавні стосунки в новій системі.

Такий стан речей обумовлено, перш за все, глобалізаційними процесами, що поступово формують нову якість сучасного суспільства.

Глобалізація – це в буквальному розумінні означає процес перетворення явищ місцевого характеру в глобальні. Глобалізацію можна описати як процес, в якому люди об'єднуються в єдине суспільство і існують разом під зростаючим впливом і комбінованою дією зовнішніх чинників (економічних, технологічних, соціокультурних і політичних). Процес глобалізації, попри свої позитивні та негативні риси, має очевидно об'єктивний характер і складається з трьох взаємопов'язаних компонентів – нового міжнародного розподілу праці, міжнародного виробництва і політичних відносин [Там же, с. 116].

У світовій історичній ретроспективі можна відокремити декілька основних епіцентрів спалаху інтеграційних процесів, що призвели до формування цивілізацій.

Як приклад можна привести Романо-еллінську цивілізацію, давньоєгипетську, Китайську, Південноамериканську тощо.

Поступово, з розвитком суспільства, науково-технічної думки та процесів трансформацій соціально-політичних систем такі цивілізації з'являлися, зникали, зближувалися одна до одної. У такій ситуації не могли не виникнути певні інтеграційні процеси.

Такі процеси можна охарактеризувати як деструктивними (падіння і розвал цивілізацій та інплементуючих їх концепції імперій, поглинання та агресивна асиміляція одних утворень іншими), так і конструктивними (розвиток науково-технічної та етико-культурної думки в більш успішно інтегрованих суспільствах). У результаті інтеграційні процеси охоплюють і зв'язують весь світ, що призводить до виникнення об'єктивного процесу глобалізації та посилення інтеграційних процесів між локальними цивілізаціями.

Локальні цивілізації є цілісними системами, що представляють собою комплекс економічної, політичної, соціальної і духовної підсистем і розвиваються за законами вітальних циклів [3, с. 28].

Світова соціально-політична надсистема ще двадцять років тому була біполярною, тобто такою, що формувалась під впливом двох конкуруючих геополітичних центрів впливу. “Західний світ”, з одного боку, та “Соцтабір” – з іншого, певним чином розділяли Землю, що, у свою чергу, було одним із чинників гальмування природного процесу глобалізації. Звичайно, не можна сприймати такий стан речей ні з позитивного, ні з негативного боків. Це був певний важіль стабілізації світових трансформаційних процесів.

Після розпаду СРСР світ став “монополярним”, що не могло не прискорити взаємопроникнення соціально-культурних і соціально-політичних систем і відповідно процесу глобалізації.

Сучасний світ, звичайно, теж має певні геополітичні центри сили такі, як європейська спільнота, Сполучені Штати Америки, Російська Федерація, Китай тощо. Але, звичайно, “західний світ” консолідував максимально можливі фінансово-економічні, військово-політичні та соціокультурні ресурси, відповідно глобалізація більшою мірою стає не процесом взаємопроникнення, а процесом поглинання одних соціально-культурних утворень іншими. Такий стан речей є об’єктивним, але, звичайно, зовсім не абсолютним. Будь-яка система, що поглинає іншу, буде сама піддаватись трансформаційним процесам, але порівняно меншим, ніж система, що поглинається.

Виникає логічне питання: до чого призведе процес світової взаємної інтеграції соціально-політичних систем та якими характеристиками може визначатися пост-глобалізаційний світ.

Можна виокремити декілька узагальнених аспектів, що здатні охарактеризувати пост-глобалізаційну цивілізацію, а саме: етико-культурний; науково-технічний; соціально-політичний; фінансово економічний; морально-правовий.

Звичайно, футурологічне прогнозування майбутнього стану глобальної соціально-політичної системи за будь-яким з цих аспектів є контрпродуктивним та антинауковим, але аналіз сучасного функціонування деференційно інтегрованих соціально-політичних утворень і визначення тенденцій по кожному з основних аспектів може забезпечити візуалізацію процесів формування пост-глобалізаційної цивілізації та виробленню відповідної державної політики.

З точки зору етико-культурного аспекту розвитку сучасного світу можна помітити дві точки опору, а точніше два боки розвитку цивілізації. Перший, перевірений часом, релігійний шлях формування соціально-моральних принципів взаємодії суб’єктів та об’єктів цивілізаційного розвитку. Другий, такий собі, атеїстично-солідарний. Такий шлях формування принципів дещо складніший необхідністю солідаризації соціуму при повному або частковому ігноруванні морально-культурних досягнень певної конфесії.

Звичайно на практиці поєднуються обидва шляхи формування етико-культурного аспекту. Наприклад, Українська держава відокремлена від будь-якої релігії, але домінуючі християнські конфесії історично формують у соціумі певні морально-етичні принципи, притаманні саме християнській країні.

Таким чином, етико-культурний аспект пост-глобалізаційної цивілізації формується поєднанням історично задекларованих морально-етичних принципів світових конфесій та солідаризацією вироблених соціумом правил людської поведінки та суб'єктно-об'єктної взаємодії.

Науково-технічний аспект розвитку сучасного суспільства на шляху до пост-глобалізаційної цивілізації не має прямого впливу на трансформаційні процеси суміжних соціально-політичних систем. Але опосередкований вплив на формування світогляду в середині таких систем, по суті, бути відсутнім не може.

Інтенсифікація розвитку цифрових технологій в останні десятиліття, певним чином, “стирає” кордони між різними соціально-культурними утвореннями та, відповідно, зближує різні соціально-політичні системи. Таке зближення викликає трансформаційні процеси, забезпеченні взаємопроникненням соціумів.

Соціально-політичний аспект розвитку сучасного світу характеризується процесом взаємопроникнення та відповідної трансформації суміжних соціально-політичних систем. У сучасному світі існують тенденції до підвищення ступеня усвідомлення потреби у стабільності таких систем, за умов того, що гуманістичні ідеї стали константою в етико-моральному сприйнятті зовнішнього середовища кожною людиною.

Актуальною та найбільш розповсюдженою формою правління все більше стає представницька демократія. Це обґрунтовано розвитком людства під впливом гуманізму. Сентенція, що всі люди народжуються вільними і мають бути рівними у своїх правах, є частиною філософії існування всіх сучасних розвинених соціальних систем.

За сучасних умов будь-яка інша форма правління, аніж народовладдя, не може бути прийнята головними гравцями геополітичного виміру. Проблема не в тому, що виникає гіпотетичне бажання втручання у внутрішні справи інших країн, а в тому, що розвинуті демократії є по суті сукупним проявом прямої управлінської думки відповідних соціумів. Тому окремих чужорідних органів управління не зможе, за своєю природою, знайти принципове порозуміння зі складеною соціально-політичною системою.

На даний час народовладдя у більшості розвинених країн отожднюється з ліберальною формою представницької демократії. Така форма характеризується не просто владою більшості, але і максимально можливим дотриманням прав меншості.

Рівень забезпечення народовладдя в кожній окремій державі безумовно піддається впливу процесів глобалізації, що є природними в сучасному світі. Відповідно, взаємодія соціально-політичних систем викликає ефект трансформації сприйняття народом себе як джерела влади.

В українських реаліях можна виокремити природний запит народу до прямого впровадження своєї волі, але неоднорідна структура суспільства та історичний досвід радянського минулого не може дозволити народовладдю в

Україні стати ідентитарним. З іншого боку, соціум ще не готовий повною мірою сприймати індивідуальне світосприйняття і бачення подальшого шляху трансформації суспільства як первинного щодо інтересів держави. Деякою мірою штучний розподіл суспільства на групи за певними ознаками (перш за все політичного та історичного характеру) призводить до процесу конкуренції в політичній боротьбі. Але закладене в українській політичній менталітеті тяжіння до ідентитарності не дозволяє повною мірою створити адекватне правове поле політичної конкуренції.

Фінансово-економічний аспект формується під впливом сукупності відносин, пов'язаних зі створенням і використанням грошових коштів, необхідних для здійснення зовнішньоекономічної діяльності державами, фірмами, іншими юридичними та фізичними особами, іншими словами – міжнародних фінансів [5].

“Бізнес немає кордонів” – доволі розповсюджена сентенція, яка чітко показує результати процесу глобалізації в сучасному світі, та візуалізує те, що буде формувати фінанси та економіку пост-глобалізаційної цивілізації.

Необхідно також зазначити особливу роль міжнародних над-державних економічно-фінансових органів, таких як Міжнародний валютний фонд, Європейський банк реконструкції та розвитку, Світова організація торгівлі тощо. Такі організації формують вже протягом десятиріч міжнародну економічно-фінансову систему, що по суті зближує сфери інтересів багатьох держав.

Морально-правовий аспект формується під впливом розвитку міжнародного права, яке існує як система юридичних принципів і норм договірної і звичаєвого характеру, які виникають у результаті погодження між державою та іншими суб'єктами міжнародного співтовариства і регулює відносини з метою мирного співіснування [4].

Звичайно, існує ще і релігійно-конфесіональний аспект, який подекуди не зближує, а скоріше, роз'єднує соціально-політичні системи. Але тут важливо розуміти, що більшість світу сприймає як аксіому гуманістичну будову міжлюдських, а відповідно міждержавних стосунків.

Таким чином, інтеграційні процеси сучасного світу є закономірними та об'єктивними, такими що ведуть до взаємопроникнення та трансформації різних соціально-політичних систем. Такий стан речей формує процес глобалізації та поступово створює новий цивілізаційний вимір сучасності.

Формування пост-глобалізаційної цивілізації в контексті постіндустріального суспільства відбувається під впливом етико-культурного, науково-технічного, соціально-політичного, фінансово-економічного та морально-правового аспектів.

Кожен такий аспект, певним чином, характеризує процеси формування глобалізованої соціально-політичної надсистеми та дозволяє провести аналіз і відповідне прогнозування трансформації сучасних соціально-політичних утворень, що, у свою чергу, сприяє виробленню відповідної державної політики та соціального сприйняття інтеграційних процесів глобалізації.

Література:

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
2. Опыт истории гражданского общества = An Essay on the History of Civil Society / А. Фергюсон. – М. : РОССПЭН, 2000. – 391 с.
3. Новая и новейшая история стран Европы и Америки : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений : в 3 ч. / М. В. Пономарёв, С. Ю. Смирнова. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС. 1999. – 288 с.
4. Міжнародне право / Матіас Гердеген ; пер. з нім. – К. : К.І.С., 2011. – 516 с.
5. Міжнародні фінанси : підручник / [О. І. Рогач, А. С. Філіпченко, Т. С. Шемет та ін.] ; за ред. О. І. Рогач. – К. : Либідь, 2003. – 784 с.

Надійшла до редколегії 16.10.2012 р.

УДК 351:324:342.8

В. В. ГЕНЕРАЛІЮК

**УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
РЕФОРМУВАННЯ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Проаналізовано функціонування виборчої системи України. Визначено та обґрунтовано правовий механізм її реформування.

Ключові слова: виборча система, виборчий процес, виборче законодавство, правовий механізм.

The article analyzes the functioning of the electoral system in Ukraine. Defined and justified legal mechanism for its reform.

Key words: electoral system, electoral process, electoral law, legal mechanism.

Можливість реалізації громадянами своїх виборчих прав потребує вирішення питань, пов'язаних з недосконалістю системи політико-управлінських відносин. Унаслідок цього виникає потреба у формуванні нових засад організації виборчої системи та створення виборчого законодавства, яке б відповідало сучасним політичним реаліям.

Вказані проблеми зумовлюють необхідність розробки та застосування правового механізму, який би сприяв нівелюванню негативних впливів на виборчу систему України та призвів би до її удосконалення.

Дослідження механізмів реформування виборчої системи України розпочалося порівняно недавно, з відновленням нашої державою незалежності.